

TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ VE FAALİYETLERİ

Mehmet GÜNDÜZ*

Öz

Bu çalışmanın amacı Barış Gönüllüleri'nin Türk eğitim sistemindeki yerini göstermektir. Barış Gönüllüleri, ABD tarafından dünyanın farklı ülkelerine belli amaçlarla gönderilen Amerikan vatandaşlarından oluşmaktadır. Farklı alanlarda faaliyet gösteren Barış Gönüllüleri, diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de eğitim üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu alandan sorumlu Barış Gönüllüleri, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullarda çalışmışlar ve daha çok İngilizce öğretmeni olarak görev yapmışlardır. Büyük kısmı üniversite mezunu olmakla birlikte öğretmenlik formasyonu bulunmayan ve Türkiye'nin farklı bölgelerinde çalışan Barış Gönüllüleri, genel olarak öğretmenlikte zorlanmışlardır. Bununla birlikte Barış Gönüllüleri arasında öğretmenlikte son derece başarılı olanlara da rastlanmıştır. Barış Gönüllüleri'nin öğrencilerine, çalıştıkları kurum ve yaşadıkları yerlere dair önemli gözlemleri olmuştur. Aynı şekilde Barış Gönüllüleri'ne yönelik de öğrencilerin ve okul idarelerinin gözlemleri vardır. Bu da Barış Gönüllüleri'nin Türk Milli Eğitim Sistemi içindeki yerini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Barış Gönüllüleri, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, ABD, Eğitim, Öğretmen, Maarif kolejleri.

Abstract

PEACE CORPS AND THEIR ACTIVITIES IN THE TURKISH NATIONAL EDUCATION SYSTEM

The aim of this study is to show the place of Peace Corps in the Turkish education system. The Peace Corps are made up of American citizens sent by the United States to different countries of the world for specific purposes. Peace Corps, who are active in different fields also focused on education in Turkey like in other countries. In Turkey, Peace Corps who were responsible for this field, worked at the

* Dr., MEB İstanbul Erkek Lisesi, İstanbul, Türkiye.

E-mail: ekalim02@yahoo.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4642-4189>.

Makalenin Geliş Tarihi: 27.04.2018

Makalenin Kabul Ediliş Tarihi: 08.10.2018

official schools of the Ministry of National Education and mostly served as English teachers. Despite the fact that most of them were university graduates, Peace Corps who did not have initial teacher training and worked in different regions of Turkey generally had difficulty in teaching. However, there were very successful ones in teaching among Peace Corps. Peace Corps had important observations about their students, institutions they worked at and places they lived in. Likewise, there were the observations of the students and school administrations about Peace Corps. This helps us to understand the position of Peace Corps within the Turkish National Education System.

Key Words: Peace Corps, Ministry of National Education, Turkey, USA, Teacher, Education, Maarif (Education) colleges.

Giriş: Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

İkinci Dünya Savaşı hem yenenler hem de yenilenler için büyük bir yıkım meydana getirmiştir. Bu savaş sonunda kendi topraklarında doğrudan savaşa girmeyen ABD, SSCB ile birlikte en karlı çıkan devletlerden olmuştur. Dünya siyasetinde İngiltere'nin yerini alan ABD birçok alanda SSCB ile karşı karşıya gelmiş ve bu iki ülkenin başını çektiği iki kutuplu bir dünya ortaya çıkmıştır. Kore Savaşı bu iki kutup arasındaki mücadeleyi artıran bir gelişme olmuştur. ABD özellikle Soğuk Savaş döneminde SSCB ile her alanda mücadele edebilmek ve müttefiklerinin Sovyet Rusya'nın tarafına kaymasını engellemek amacıyla birçok programı gündeme getirmiştir. Savaş sonrasında da savaşta yıkılmış ve az gelişmiş ülkelerin gelişimine katkıda bulunmak iddiasıyla Marshall Planı, Barış İçin Gıda Programı gibi programları hayata geçirmiştir. Bu programlar dışında ABD olumlu bir Amerikan imajı oluşturabilmek için dünyanın farklı bölgelerinde uygulanan Barış Gönüllüleri Programı'nı başlatmıştır. Barış Gönüllüleri'nin faaliyette bulunduğu ülkelerden biri de Türkiye'dir.

Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri daha çok eğitim alanında faaliyetlerde bulduklarından, bu makale Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri'nin eğitim alanındaki faaliyetlerini irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında Barış Gönüllüleri'nin yoğun olarak görev yaptıkları Maarif Kolejleri arşivleri başta olmak üzere, Barış Gönüllüleri'nin, öğrencilerinin ve onlarla iletişime girmiş kişilerin hatıraları ulaşılabildiği oranda incelenmiş, Resmi Gazete ile Meclis Tutanakları değerlendirilmiştir. Barış Gönüllüleri'ne ilişkin yazılmış kitap, hatırat, tez, makaleler ve dönemin basını incelenmiştir. Genel olarak

Barış Gönüllüleri ile ilgili bazı çalışmalara rastlansa da Barış Gönüllüleri'nin eğitim alanındaki faaliyetleri ile ilgili ayrıntılı bir çalışmayla karşılaşılmamıştır. Barış Gönüllüleri'nin farklı alanlarda görev yapmaları, kendileriyle ilgili belgelerin farklı kurum ve kuruluşların arşivlerinde dağınık halde bulunması da araştırmayı güçleştirmiştir.

1. Barış Gönüllüleri

Soğuk Savaş'ın devam ettiği yıllarda uygulanmaya başlanan Barış Gönüllüleri Programı ABD Başkanı John Kennedy tarafından 1960 yılında barış zamanındaki askeri güce alternatif olarak düşünülmüştür.¹ Temel fikri William James'in "The Moral Equivalent of War" adlı makalesi ile atılan Barış Gönüllüleri 1933-1942 yılları arasında uygulanan The Civilian Conservation Corps programından esinlenerek geliştirilmiştir.² Barış Gönüllüleri örgütlenmesiye (Peace Corps) ABD Başkanı John Kennedy tarafından 1 Mart 1961'deki konuşmasından sonra 22 Eylül 1961'de kurulmuştur.³

Barış Gönüllüleri programının üç temel hedefi vardır. Bunlar; gittikleri ülke halklarını daha yakından tanımak, kalkınmakta olan ülkelerin yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılayarak kalkınmalarına yardımcı olmak ve gittikleri ülkede Amerikan halkını daha iyi tanıtarak Amerikalılar hakkında daha iyi bir izlenim bırakmaktır.⁴ Bunlarla ulaşılmak istenen amaç Amerikan menfaatleriydi.

Barış Gönüllüleri gittikleri ülkelerde öğretmen, çiftçi, hemşire, sağlıkçı, ev ekonomisti, mühendis, tamirci, marangoz ve duvarcı olarak farklı mesleki alanlarda görev almışlardır.⁵ Başta eğitim olmak üzere birçok farklı alanda faaliyet gösteren Barış Gönüllüleri ilk etapta Afrika'da olmak üzere dünyanın birçok farklı bölgesinde görev yapmışlardır. Barış Gönüllüleri Latin Amerika'da; Kolombiya, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Jamaika, Saint Lucia ve Venezuela; Afrika'da; Kamerun, Etiyopya, Gabon, Fildişi Sahili, Gana, Liberya, Fas, Nijer, Nijerya, Senegal, Sierra Leo-

¹ Pauline Madow, **The Peace Corps**, New York, The. H. W. Wilson Company, 1964, s. 3-9.

² A.e., s. 9-10.

³ Velma Adams, **The Peace Corps In Action**, Chicago, Follet Publishing Company, 1964, s. 3-4.

⁴ George Sullivian, **The Story of the Peace Corps**, New York, Washington Square Press, 1964, s. 37.

⁵ A.e., s. 105-106.

ne, Somali, Togo, Tunus, Nyasaland; Yakındoğu ve Güney Asya'da ise Afganistan, Kıbrıs, Hindistan, İran, Nepal, Pakistan ve Türkiye Uzakdoğu'da; Malaya, Endonezya, Kuzey Burneo, Sarawak, Filipinler ve Tayland olmak üzere 35 ülkede faaliyette bulunmuşlardır.⁶

Dünya genelinde Barış Gönüllüleri'nin %40'ı eğitim, %35'i tarım, %3'ü sağlık, %1'i toplumsal kalkınma ve %21'i diğer alanlarda görev almıştır.⁷ Barış Gönüllüleri ağırlıklı olarak eğitim alanında faaliyetlerde bulunmuştur. Bu da Barış Gönüllüleri'nin Amerika ve Amerikalıların pozitif yönde tanıtımı ve sevdirmesi amacına uygun hareket edildiğini göstermektedir. Ayrıca John Kennedy'nin barış zamanındaki askeri güce alternatif olarak düşündüğü Barış Gönüllüleri CIA ile yakın bir ilişki içinde çalışmışlardır.⁸

2. Barış Gönüllüleri Türkiye'de

Barış Gönüllüleri'nin Türkiye'de çalıştırılmasına yönelik ilk antlaşma 27 Ağustos 1962'de ABD Başkan Yardımcısı Lyndon Johnson ve Türk Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin arasında imzalanmıştır.⁹ Barış Gönüllüleri ile ilgili kanun ise ancak 1965 yılında kabul edilmiştir. 4 Nisan 1965 tarihli ve 568 numaralı "Barış Gönüllüleri Adlı Amerikan Teşekkülünden Faydalanma Hususunda Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Yapılan Antlaşmaya Ait Teati Olunan Mektupların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" ile Barış Gönüllüleri'nin Türkiye'deki varlığı yasallaştırılmıştır.¹⁰ Barış Gönüllüleri ile ilgili kanunun antlaşmadan çok sonra kabul edilmesi Türkiye'nin Barış Gönüllüleri konusundaki isteksizliğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Nitekim Türkiye sonraki yıllarda Barış Gönüllüleri'nin sayısını azaltma yoluna gitmiştir.¹¹

Bu kanunla Türkiye, Barış Gönüllüleri'ne ve mallarına Türkiye'de ikamet eden ABD vatandaşlarına uyguladığı özel muameleden aşağı bir muamelede bulunmayacağı taahhüdünde bulunuyordu.

⁶ Susan Whittlesey, **U.S. Peace Corps**, New York, Coward-McCann, Inc., 1963 s. 38.

⁷ **A.e.**, s. 22.

⁸ Charles E. Wingenbach, **The Peace Corps: Who, How and Where**, New York, The John Day Company, 1961, s. 57.

⁹ **Milliyet**, S. 4401 (28 Ağustos 1962), s. 1.

¹⁰ **Resmi Gazete**, S. 11976 (10 Nisan 1965), s. 4.

¹¹ **Milliyet**, S. 6850 (18 Aralık 1966), s.1.

Kanunla Barış Gönüllüleri ikamet tezkerelerini harçsız olarak alacaklardır, aldıkları maaştan vergi alınmayacaktır ve ihtiyaç duydukları eşyayı Türkiye'ye gümrüksüz getirebileceklerdir.¹² Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Niyazi Ağırnaslı bu kanunu mütekabiliyet esaslarına aykırı olduğunu iddia ederek Barış Gönüllüleri'ne tanınan gümrük muafiyetini eleştirmiştir.¹³ Bunun yanında örgütlenmenin isminde gönüllü kelimesi geçmesine rağmen aslında belli bir ücret karşılığında çalışan Barış Gönüllüleri “köyde 850, büyük şehirde 1150 TL aylık almaktaydılar. Ayrıca gönüllülerin hesabına Amerika'daki bir bankaya her ay için 75 dolar” yatırılmaktaydı.¹⁴

Barış Gönüllüleri Türkiye'ye gelmeden önce Maryland Üniversitesi'nde eğitim almışlardır.¹⁵ 1962 yılında Türkiye'ye gelen ilk Barış Gönüllüsü kafilesi Türkiye'ye gelmeden önce ülkelerinde üç aylık bir eğitim almışlardır. Barış Gönüllüleri bu eğitime ek olarak Türkiye'de de Gazi Eğitim Enstitüsü'nde üç haftalık bir kurs daha almışlardır.¹⁶ Bu Barış Gönüllüleri'ne ABD'de günde üç saat olmak üzere dokuz hafta boyunca Türkçe eğitimi verilmiştir.¹⁷ Barış Gönüllüleri bu kursta Türk okullarında İngilizcenin nasıl öğretileceğini dair kısa bir eğitimden geçmişlerdir.¹⁸

1965 yılında ise Barış Gönüllüleri Türkiye'ye gelmeden önce Portland Devlet Koleji'nde 21 Haziran-21 Temmuz 1965 tarihleri arasında bir eğitim programına katılmışlardır. Bu programda Barış Gönüllüleri Türkiye'nin coğrafi yapısı, tarihi, nüfus yapısı, yönetim şekli, eğitimi, kültürü, ekonomisi, dini ve dini özellikleri hakkında oldukça detaylı bilgi almışlardır. Gönüllülere ayrıca Türkiye'ye gittiklerinde insanlarla daha rahat iletişim kurabilmeleri için 120 saatlik bir Türkçe dil kursu düzenlenmiştir. Barış Gönüllüleri'ne bu eğitim kapsamında ABD'nin politikaları, komünizm ile mücadelesi anlatılmış, bu amaçla film ve kitaplar önerilmiştir. Hafta içi günde 11 saat, Cumartesi ise

¹² **Resmi Gazete**, S. 11976, (10 Nisan 1965), s.4.

¹³ **CSTD**, D. IV, C. XXVI, s. 640-641.

¹⁴ Cevat Geray, “Köy Kalkınması ve Gençlik”, **Amme İdaresi Dergisi**, S. 7/4, (Aralık 1974), s. 139.

¹⁵ http://www.arkadaslar.info/david_hopkins_bio1.htm, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018).

¹⁶ <http://www.arkadaslar.info/Turkey%201%20bios/Park%20Memories%20of%20Turkey.pdf>, 6 Şubat 2018; **Milliyet**, S. 4401, (Son Erişim Tarihi: 28 Ağustos 1962), s. 1.

¹⁷ **Milliyet**, (5 Ekim 1962), s. 3.

¹⁸ <http://www.arkadaslar.info/Turkey%201%20bios/Park%20Memories%20of%20Turkey.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018).

günde 4 saat olmak üzere haftada 59 saat süren kursta sekizi Türk olmak üzere 27 eğitmen görev almıştır.¹⁹ Barış Gönüllüleri'nin çalışacakları bölgeler, onlar Türkiye'ye gelmeden önce Barış Gönüllüleri Teşkilatınca planlanmıştır. Genellikle bir kadın bir erkekten oluşan iki kişilik gruplar halinde köylerde ve şehirlerde iki yıllığına görevlendirilmişlerdir. Barış Gönüllüleri köylerde Köy İşleri Bakanlığı ve CARE²⁰ teşkilatının gezici ekipleriyle birlikte çalışmışlardır.²¹

Barış Gönüllüleri ile ilgili kanunun kabulünden bir yıl sonra basında Barış Gönüllüleri'nin artık gelmeyeceklerine dair haberler basında yer almıştır.²² Nitekim Dışişleri Bakanlığı Sözcü Yardımcısı Halûk Sayınsoy 17 Aralık 1966'da yaptığı açıklamada Türkiye'de bulunan Barış Gönüllüleri'nin daha çok öğretmenlik hizmetlerinde işe yaradıklarını, köylerde bulunan Barış Gönüllüleri'nden bir fayda temin edilemediği ve işgücünde çalışan Barış Gönüllüleri'nin sayısının azaltılacağını belirtmiştir.²³ Türkiye'nin bu yaklaşımına rağmen ABD Barış Gönüllüleri'nin sayısını artırmak istemiştir. 1962 yılında Türkiye'de bulunan gönüllü sayısı 39, 1963 yılında 142, 1964 yılında 319, 1965 yılında 527, 1966 yılında 447, 1967 yılında 220, 1968 yılında 236, 1969 yılında 164, 1970 yılında bir idi. 1971 yılında bir, 1972 yılında ise 5 Barış Gönüllüsü'nün geldiği tahmin edilmektedir. Bu veriler ekseninde 1962-1972 yılları arasında toplam 2.101 Barış Gönüllüsü Türkiye'ye geldiği anlaşılmaktadır.²⁴ Özellikle Kıbrıs meselesi sebebiyle basında giderek daha çok yer alan Barış Gönüllüleri'nin Türkiye'ye gelmeyeceğine dair çıkan haberlere rağmen Gönüllülerin gelmeye devam ettiği ancak sayılarının giderek azaldığı görülmektedir.²⁵

1962-1969 yılları arasında Türkiye'ye 1.201 Barış Gönüllüsü gelmiş ve bunlardan 803'ü yani %67'si İngilizce öğretmeni olarak

¹⁹ **The Peace Corps Turkey METU-RCD Training Program June 21 to July 21**, Portland, Portland State College, 1965, s. 2-32.

²⁰ CARE, acil yardım ve uzun vadeli uluslararası kalkınma projeleri sunan uluslararası bir insani yardım kuruluşudur. CARE, Suriye'deki krizden etkilenen insanların ihtiyaçlarını karşılamak için sınır ötesi çalışmalarda bulunan CARE teşkilatı Şubat 2013'te Türkiye ofisini kurmuştur. <http://www.care.org/country/turkey> (Son Erişim Tarihi: 11 Mart 2018).

²¹ **Devrim**, S. 1204, (20 Ekim 1964), s. 1, 4.

²² **Devrim**, S. 4997, (29 Nisan 1964), s. 3.

²³ **Devrim**, S. 6850, (18 Aralık 1966), s. 1.

²⁴ **Peace Corps Tenth Annual Report**, Washington, 1971, s. 22.

²⁵ **Milliyet**, (18 Ağustos 1966), s. 3.

Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde farklı düzeydeki okullarda görev yapmıştır. Türkiye ve ABD arasında yapılan antlaşma gereği Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine Barış Gönüllüleri gidemiyordu. Ancak bu bölgelerde de 163 gönüllünün çalıştığı görülmektedir.²⁶ Türkiye'nin hassasiyetleri sebebiyle başta alınan kararın ABD'nin baskıları sonucunda değiştiğini tahmin etmek güç değildir.

Barış Gönüllüleri'ni çalıştırma konusunda Türk Hükümeti isteksiz davranmış olmasına rağmen bu durum Barış Gönüllüleri'nin Cumhurbaşkanlığı düzeyinde kabul görmelerine engel olmamıştır.²⁷ Barış Gönüllüleri'nin Türkiye'nin farklı bölgelerinde çalışmaları, ellerinde fotoğraf makineleri ile birçok yeri fotoğraflamaları, bilgi toplamaları ve ABD'nin Barış Gönüllüleri için diplomatik ayrıcalık talep etmesi gibi çeşitli sebeplerden dolayı kendilerine şüphe ile bakılmasına yol açmıştır.²⁸ Bununla birlikte Barış Gönüllüsü öğretmenlerin Türkiye'ye yönelik misyonerlik ve casusluk yaptıkları yolundaki iddiaları destekleyici ciddi bir belgeye ulaşılamamıştır.²⁹ Ancak Barış Gönüllüleri belli aralıklarla hem kendi bölgelerinde hem de Ankara'da toplantılar yapmışlardır.³⁰ Örneğin Barış Gönüllüleri'nin 29 Ekim 1966'da Dünya Barış Gönüllüleri Başkanı Jack Vaughan ile İstanbul'da gerçekleştirdikleri toplantı basına yansımıştır.³¹ Bu toplantılarda görev yaptıkları kurum ve bölgelerle ilgili bilgi alışverişinde bulunmadıkları düşünülemez. Dolayısıyla Barış Gönüllü-

²⁶ Oktay Akbaş, "Amerikan Gönüllü Kuruluşları: Barış Gönüllüleri'nin Dünyada ve Türkiye'deki Çalışmaları", *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Kış 4 (1), Ankara, 2006, s. 85-99.

²⁷ *Milliyet*, S. 6076, (25 Ekim 1964), s.1; *Devrim*, S. 1207, (23 Ekim 1964), s. 1.

²⁸ Aron J. Ezickson, *The Peace Corps: A Pictorial History*, Hill and Wang, Inc., New York, 1965, s. 78-85.; Örneğin: Barış Gönüllüsü David Van De Gift'in o yıllarda öğrencisi olan Ekrem Başaran ise şunları anlatmıştır: "David okuldan çıktıktan sonra jipe binerdi, köy köy gezerdi. Gezdikten sonra hemen not tutardı. Hep fotoğraf çekerdi. Fazla Türkçe bilmezdi." (Ezgi Durmaz, *Amerikan Barış Gönüllüleri ve Batı Anadolu'daki Faaliyetleri (Muğla-Aydın)*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2013, s. 130); Konu ile ilgili bakınız: Fatih Erboz ve Macit Soydan, *Barış Gönüllüleri: On Karanlık Yıl*, Ankara, Berikan Yayınevi, 2009.

²⁹ Konu ilgili bakınız: Murat Soysal, *Barış Gönüllüleri ve Türkiye'deki Faaliyetleri (1962-1972)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 111-120.

³⁰ KALA (Kadıköy Anadolu Lisesi Arşivi), Milli Eğitim Bakanlığı'nın 22 Şubat 1969 Tarih ve 202.4236 Sayılı İstanbul Valiliği'ne Yazısı.

³¹ *Milliyet*, S. 6801, (30 Ekim 1966), s. 1; KALA, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 22 Şubat 1969 Tarih ve 202.4236 Sayılı İstanbul Valiliği'ne Yazısı.

leri'nin doğrudan olmasa da bile dolaylı yoldan ABD'nin istihbarat kurumlarına katkı sağladığı ağırlık kazanmaktadır.

3. Barış Gönüllüleri'nin Öğretmen Olarak Atanmaları

Belirtildiği gibi, Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri daha çok eğitim alanında çalışmışlardır. 27 Ağustos 1962'de ABD Başkan Yardımcısı Lyndon Johnson ve Türk Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin arasında imzalanan anlaşma ile ilk etapta 50 gönüllünün Türkiye'ye gelerek Anadolu'nun küçük şehirlerinde İngilizce öğretmeni ve tarım uzmanı olarak çalışmaları kabul edilmiştir.³²

1962 yılında Türkiye'ye gelmeye başlayan Barış Gönüllüleri çeşitli şehirlerde ve farklı seviyelerdeki okullarda başta İngilizce olmak üzere değişik branşlarda öğretmen olarak çalışmışlardır. Yetişkin ve genç kitlelere ulaşmanın en iyi yolu olan öğretmenlik Barış Gönüllüleri Teşkilatı için ayrı bir önem taşımıştır. Nitekim Barış Gönüllüleri Müdürü Ross Pritchard, *“göreviniz her şeyden önce öğreteceğiniz dilin mensup olduğu kültürü sevdirmektir”* diyerek ABD'ye sempati kazandırmanın en önemli hedeflerinden biri olduğunu belirtmiştir.³³ Zaten Barış Gönüllüleri'nin kuruluş hedeflerinden biri; *“Amerikan halkını daha iyi tanıtarak Amerikalılar hakkında daha iyi bir izlenim bırakmak”* idi.

Barış Gönüllüleri Teşkilatı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında yapılan protokol çerçevesinde Barış Gönüllüleri Gezici Mesleki Kurs ekipleriyle çalışmalarına karar verilmiştir. Ancak Barış Gönüllüleri'nin yeterince Türkçe bilmemeleri, teknik ve mesleki konulardaki eksikleri sebebiyle 1964'te Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü ile çalışmalarına karar verilmiştir. Halk Eğitim Genel Müdürlüğü'nün vali ve kaymakamlara gönderdiği yazıda Barış Gönüllüleri'nin köylerde toplum kalkınması çalışmalarından sorumlu oldukları, Halk Eğitim Merkezi müdürlerinin yardımcıları oldukları, vali ve kaymakamın sorumluluğunda çalışacakları, köylerde yaşayarak sorunların tespiti ve çözüm yollarının bulunmasında yardımcı ve köylüye örnek olacakları belirtilmiştir. Ayrıca Barış Gönüllüleri'ne köye geldiklerinde gerekli yardımların yapılması istenmiştir.³⁴

³² *Milliyet*, S. 4401, (28 Ağustos 1962), s. 1.

³³ Müslüm Özbalkan, *Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri*, İstanbul, Ant Yayınları, 1970, s. 204.

³⁴ Özbalkan, *a.g.e.*, s. 168-172.

Barış Gönüllüleri hem Türkçe öğretim yapan okullarda hem de 1955'te açılan yabancı dilde eğitim-öğretim yapan devletin resmi liseleri niteliğindeki Maarif kolejlerinde öğretmen olarak çalışmışlardır. 1965 yılında Barış Gönüllüleri'nden Maarif kolejlerinde İngilizce öğretmeni olarak yararlanmayı düşünen Milli Eğitim Bakanlığı bu yolla sözleşmeli öğretmenler nedeniyle oluşan ekonomik yükten de kurtulmak istemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Kadıköy Maarif Koleji'ne gönderdiği bir yazıda sözleşmeli yabancı öğretmenlerin büyük bir malî külfete yol açtığı belirtilerek Barış Gönüllüsü öğretmenlerden faydalanılması istenmiştir.³⁵ Milli Eğitim Bakanlığı böylelikle sözleşmeli yabancı öğretmenlere ücret ödemek yerine Barış Gönüllüleri'ni ücretsiz çalıştırma yolunu tercih etmiştir. Bakanlığın bu dönemde alanlarında tecrübe ve formasyona sahip olan sözleşmeli öğretmenler yerine çoğunluğu tecrübesiz olan ve öğretmenlik formasyonu bulunmayan Barış Gönüllüleri'ni tercih etmesi eğitimden çok mali konuları öncelikli tuttuğunu göstermektedir.

Barış Gönüllüleri öğretmen olarak atandıklarında Maarif Koleji müdürlüğü tarafından kendilerine bir mektup gönderilmiş ve atandıkları okul ile yapacakları işlerle ilgili ön bilgilendirme yapılmıştır.³⁶ Milli Eğitim Bakanlığı 26 Eylül 1968'de İstanbul Valiliği'ne gönderdiği yazıda Barış Gönüllüleri'ne her türlü kolaylığın gösterilmesini ve Barış Gönüllüsü olarak gelen öğretmenlere ev, daire veya pansiyon ayarlanmasını istemiştir. Bakanlık Barış Gönüllüleri'nin çok farklı özellikleri olan bir memlekette geldiklerini, değişik gelenek ve göreneklere sahip olduklarını belirterek gönüllülere çevreye ve okula uyumları konusunda yol gösterilmesini ve yardımda bulunulmasını istemiştir. Disiplin konusunda çok titiz davranılmasını isteyen Milli Eğitim Bakanlığı Barış Gönüllüleri'nin ortaöğretim kurumlarında takip edilen normal ders programını izleyeceklerini, Bakanlıkça tespit edilen ders araç ve gereçlerini kullanacaklarını ayrıca eğitsel kol çalışmalarına katılacaklarını belirtmiştir. Yazıda Türkiye Cumhuriyeti kanun ve yönetmeliklerine uygun davranmaları hususunda Barış Gönüllüleri'nin uyarıldıklarına dikkat çekilmiş ve Barış Gönüllüsü öğretmenlerinde derslerde Türk öğretmenleriyle

³⁵ KALA, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nün 4 Mart 1965 Tarih ve 202.4442 Sayılı Kadıköy Koleji Müdürlüğü'ne Yazısı.

³⁶ Örneğin Miss Margaret Futi'ye Gönderilen Mektup. KALA, Kadıköy Koleji Müdürü Vehbi Güney tarafından 5 Mayıs 1955 tarihinde 202 sayıyla gönderilen mektup.

aynı kurallara tabi oldukları hatırlatılmıştır. Bakanlık ek olarak da okul müdürlüklerinden Barış Gönüllüleri'ne bu hususun sırası geldikçe hatırlatılmasını istemiş ve Barış Gönüllüsü öğretmenlere gerekli müfredat ve yönetmeliklerin İngilizceye çevrilerek verilmesini istemiştir.³⁷

Özel okullarda çalışmaları yasak olan Barış Gönüllüsü öğretmenlerin il içindeki yer değişiklikleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın iznine bağlıydı, görev süreleri bittiğinde de yerlerine yeni bir Barış Gönüllüsü öğretmen atanıyordu.³⁸ Barış Gönüllüsü öğretmenler atandıkları okulda haftada en az 18-24 saat arasında derse girmek zorundaydılar. Ancak zorunlu hallerde okul idaresi Barış Gönüllüsü öğretmenlere 15 saat ders verilebiliyordu. Barış Gönüllüsü'nün öğretmen olarak atandığı okulda Türkiye vatandaşı İngilizce öğretmenleri haftada 24 saatten fazla ders aldıkları takdirde ihtiyaç olması halinde Bakanlığa sorulmak kaydıyla okul idaresi Barış Gönüllüsü öğretmene haftada 30 saate kadar ders verebiliyordu. Ayrıca bir okulda Barış Gönüllüsü öğretmen varken, öğretmen olmayan kişilere ve yeterince İngilizce bilmeyen diğer branş öğretmenlerine ders verilemiyordu.³⁹ Barış Gönüllüleri'nin öğretmen olarak atandığı bazı okullarda okul idarelerinin Almanca ve Fransızca sınıflarını kapatıp yerine İngilizce sınıfları açma yolunda girişimleri de olmuş ancak Milli Eğitim Bakanlığı bu duruma müdahale etmiştir. Bakanlık bir okulda Fransızca ve Almanca öğretmeni varken İngilizce şubesi açarak söz konusu öğretmenlerin ders saatlerini azaltmanın ve özellikle Barış Gönüllüsü öğretmen var diye Fransızca ve Almancaya ayrılan sınıfların İngilizce şubesine çevrilmesinin yanlış bir uygulama olduğuna dikkat çekmiştir.⁴⁰

Barış Gönüllüleri'nin aylık, ücret, yolluk, tedavi ve her türlü masrafları Barış Gönüllüleri Teşkilatı tarafından karşılanmaktaydı. Bu yüzden Milli Eğitim Bakanlığı bu teşkilatın Barış Gönüllüsü öğretmenlerle temasta bulunmasında bir sakınca görmemiştir. Barış Gö-

³⁷ KALA, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 26 Eylül 1968 tarih ve 202-20764 Sayılı İstanbul Valiliğine Yazısı.

³⁸ KALA, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 20 Eylül 1969 tarih ve 202-20605 Sayılı İstanbul Valiliği'ne Gönderdiği Barış Gönüllüleri'nin Atama Yazısı.

³⁹ KALA, Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü'nün 26 Eylül 1968 tarih ve 202-20764 Sayılı İstanbul Valiliğine Yazısı.

⁴⁰ KALA, Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü'nün 26 Eylül 1968 tarih ve 202-20764 Sayılı İstanbul Valiliğine Yazısı.

nüllüleri Teşkilatı yetkilileri Barış Gönüllüsü öğretmenlerin çalıştıkları okulları ziyaret edebiliyor ve bu öğretmenlerin disiplin ve devam durumları hakkında okul yetkililerinden bilgi alabiliyorlardı. Ancak Barış Gönüllüsü öğretmenler doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı'nın idaresi ve denetimi altında oldukları için okul idarelerinin Bakanlığın izni ve bilgisi olmadan kendi başlarına Barış Gönüllüleri Teşkilatı ile yazışmalarda bulunmaları Bakanlık tarafından “son derece sakıncalı” bir davranış olarak görülmüş ve yasaklanmıştır. Bakanlık ayrıca okul müdürlüklerinin Bakanlığa yazı yazarak öğretmen talebinde bulunmasını yasaklayarak öğretmen isteklerinin valilikler aracılığıyla yapılmasını istemiş ve hangi okula öğretmen gönderileceğinin Milli Eğitim Bakanlığı'nın tasarrufunda olduğunu hatırlatmıştır.⁴¹ Görüldüğü üzere okul idarelerinin Barış Gönüllüleri'yle ilgili tasarruf hakkı neredeyse yoktu. Bu yetki tamamen Milli Eğitim Bakanlığı'nda idi. Okul idareleri sorun yaşanan öğretmenlerle ilgili olarak Bakanlık bilgilendiriliyordu. Yapılacak uygulamaysa Bakanlığın yetkisindeydi.

4. Öğretmen Olarak Atanan Barış Gönüllüleri'nin Türk Eğitimi Hakkındaki Değerlendirmeleri ve Ders İşleme Yöntemleri

Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde İngilizce öğretmeni olarak görev yapmış bazı Barış Gönüllüleri'nin anılarında Türk eğitim sistemi hakkında değerli bilgiler bulmak mümkündür. 1962 yılında Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri kafilesinde yer alan Allan R. Gall ve eşi Peggy Gall Hanson Çankırı'da İngilizce öğretmeni olarak görevlendirilmiştir. Gall çifti Türkiye'ye gelmelerinin üzerinden henüz dört gün geçmişken İngilizce derslerine girmeye başlamıştır.⁴² Gall çiftinin bu kadar çabuk göreve başlamaları Barış Gönüllüleri'nin Türkiye'ye gelmeden önce gidecekleri yerlerin tespit edildiğini ve buna göre hazırlıkların yapıldığını göstermektedir. Yine Türkiye'ye ilk gelen Barış Gönüllüsü kafilesinde yer alan David Hopkins Gaziantep ve Giresun'da İngilizce öğretmeni olarak çalışmıştır. Yaşları 12-14 arasında değişen 50-60 kişilik sınıflarda ders anlattığını belirten Hopkins “*İngilizceyi nasıl öğreteceğime dair bazı fikirlerim vardı ama bir sınıfı nasıl yöneteceğim veya sınıfı disipline edeceğime ilişkin planım, programım ve bir aktiviteyi nasıl ifade edeceğim konusunda*

⁴¹ KALA, Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü'nün 26 Eylül 1968 tarih ve 202-20764 Sayılı İstanbul Valiliğine Yazısı.

⁴² *Milliyet*, (5 Ekim 1962), s. 3.

*esasen hiç eğitimim yoktu ve kimse de bana göstermedi” demiştir.*⁴³

Hopkins’in değerlendirmeleri Barış Gönüllüleri’nin öğretmenlik için yeterince eğitimleri olmadığını göstermektedir. Türkiye’ye gelen ilk Barış Gönüllüsü kafilesinde yer alan ve 1961-1964 yılları Kütahya ile Ayvalık’ta İngilizce öğretmenliği yapan George T. Park ise Kütahya Lisesi’nde İngilizce öğretmekte zorlandığını belirtmiştir. *“Ayvalık’ta eğitim Kütahya’dan çok daha kolaydı. Sınıflar daha büyüktü, fakat bu sefer öğrencileri nasıl daha iyi idare edebileceğini biliyordum”* diyen Park gerektiğinde sınıfta Türkçeyi de kullandığını belirtmiştir. Ortaokul ve akşam okulundaki öğrencilerden oldukça memnun kaldığı anlaşılan George T. Park’ın, Erkek Sanat Enstitüsü’ndeki öğrencilerine ilişkin değerlendirmesi ise olumlu değildir:⁴⁴

“Erkek Sanat Enstitüsü’ndeki derslerim en az ödüllendirici olanıydı. Ticaret okullarına devam eden öğrenciler genellikle akademik olarak ortaokul ve sonrasında liseye gidecek kadar güçlü sayılmayan öğrencilerdi. Zaten, ticaret okulundaki öğrencilerin çoğu herhangi bir nedenden dolayı okumak istemiyordu ve kesinlikle İngilizce öğrenemiyorlardı.”

Ticaret okullarında okuyan öğrencilerin durumuna değinen George T. Park Noel’de Ankara’da yapılan ilk gönüllü toplantısında diğer gönüllülerin de kendisiyle benzer öğretim sorunları yaşadıklarını fark ettiğini dile getirmiştir.⁴⁵ Çorum, Kastamonu ve Ankara’da görev yapan Warren Pritchard da benzer sorunları yaşadığını ifade etmiştir. *“Üstün yetenekli bir öğretmen değildim”* diyen Pritchard öğretmenliğinin ilk yılında mevcudu 75 kişiyi geçen sınıfları yönetmekte zorlandığını, enerjisini dil öğrenme ile hafta sonları lise öğrencilerini evlerinde ziyaret etmekle harcadığını belirtmiştir. Pritchard ikinci çalışma yılında ise Gazi Eğitim Enstitüsü’nde daha iyi ve kolay öğretmenlik yaptığını da dile getirmiştir.⁴⁶

⁴³ http://www.arkadaslar.info/david_hopkins_bio1.htm, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018); Türkiye’ye gelen ilk kafilede yer alan bir diğer Barış Gönüllüsü olan Erik Olson ise Ceyhan’da 90 kişilik bir sınıfta İngilizce öğretmenliği yapmıştır.

<http://www.arkadaslar.info/Turkey%201%20bios/Erik%20Olson%20Bio%20book%20entry%20%20%202011.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018).

⁴⁴ <http://www.arkadaslar.info/Turkey%201%20bios/Park%20Memories%20of%20Turkey.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018).

⁴⁵ <http://www.arkadaslar.info/Turkey%201%20bios/Park%20Memories%20of%20Turkey.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018).

⁴⁶ http://www.arkadaslar.info/warren_pritchard_bio.htm, (Son Erişim Tarihi: 7 Şubat 2018).

Barış Gönüllüsü öğretmenlerin görev yaptığı önemli kurumların başında ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1955'te açılmaya başlanan ve yabancı dilde eğitim yapan Maarif kolejleri gelmektedir. Maarif kolejlerinde Barış Gönüllüleri uzun süre başta İngilizce olmak üzere farklı branşlarda öğretmenlik yapmışlardır. Türkiye'ye 1966-1968 yılları arasında gelen 13. Dönem Barış Gönüllüleri'nden olan Ann Boylston Violi ilk yılında Balıkesir'in Havran ilçesinde öğretmenlik yaptıktan sonra ikinci yılında Kadıköy Maarif Koleji'nde öğretmenlik yapmıştır. Violi buradaki öğrencilerini çok "kibar" ve "sofistike" olarak tanımlamıştır.⁴⁷

Maarif kolejlerinde görev almış Barış Gönüllüleri'nden bir diğeri de 1966-1968 yılları arasında Eskişehir Maarif Koleji'nde İngilizce öğretmeni olarak çalışan Barbara Bryan'dır. Bryan, Donna Chamara ve Susan adlı iki Barış Gönüllüsü arkadaşı ile birlikte Eskişehir Maarif Koleji'nde İngilizce öğretmenliği yaptığını belirterek öğretmenlik yılları ile ilgili şu değerlendirmeyi yapmıştır:

*"Program öğrencilerin haftada yirmi beş saat İngilizce dersi gördüğü hazırlık programı ile başlıyordu. Sonraki yıl tüm matematik ve fen dersleri İngilizce olarak öğretilirdi. İlk yılımızda üç hazırlık sınıfı vardı. Donna, Susan ve ben bu üç sınıfın İngilizce öğretmeniydik. Bu yüzden on bir ve on iki yaşında olan bu öğrencilerin genç Amerikalı kadın öğretmenlerle sıra dışı etkileşimleri vardı. İkinci yılımızda, okul yeni ve daha geniş binasına taşındı: Burada daha fazla Barış Gönüllüsü öğretmen vardı ve beş tane hazırlık sınıfı vardı. İkinci yılmda daha iyi bir öğretmendim... En önemlisi çocukları hatırlıyorum, bazıları sadece bir yıl sonra oldukça akıcı bir İngilizceye sahip oluyorlardı. Bazıları mücadeleydi, bazılarının hali vaktinin yerinde olduğu açıktı. Diğerleri ise bu okula köylerden büyük fedakârlıklar yapılarak gönderilenlerdi. Bazıları çok yaramazdı..."*⁴⁸

⁴⁷ http://www.arkadaslar.info/T-13_72-73.pdf, (Son Erişim Tarihi: 7 Şubat 2018).

⁴⁸ Jay Chen Ed., **A Small Key Opens Big Doors: 50 Years of Amazing Peace Corps Stories: Volume Three: The Heart of Eurasia, Travelers Tales.**

Ağustos 1965'te Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri'nden Katy Ahearn ilk olarak İstanbul Çağlayan'da Verem Savaş Dispanserinde çalışmaya başlamıştır. Katy Ahearn daha sonra Ankara'da İngilizce öğretimi ile ilgili bir kurs aldıktan sonra Bornova Maarif Koleji'nde Temmuz 1967'ye kadar İngilizce öğretmeni olarak çalışmıştır.⁴⁹ Katy Ahearn örneğinde görüldüğü gibi Barış Gönüllüleri'nin çoğunun öğretmenlikle ilgili ciddi bir eğitimleri olmadan okullara öğretmen olarak atandıklarını görülmektedir.

Barış Gönüllüsü öğretmenlerden bazıları görev yaptıkları okulların dışında da çeşitli gönüllü faaliyetlerine katılmışlardır. Örneğin Edremit ilçesinde İngilizce öğretmeni olarak çalışan Mr. Stoner Tracy ve Mrs. Penny Tracy yaz tatilinde Muğla Çocuk Yuvası'nda çalışmışlardır.⁵⁰ Barış Gönüllüsü öğretmenler Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde farklı eğitim çalışmalarında bulunmuşlardır. Barış Gönüllüleri Eymir Gölü Kampı'nda ODTÜ'de hazırlık sınıfını geçemeyen elli öğrenciye kamp düzenlenmişler, Kars'ta buz hokeyi kursu ve Tarsus'ta anaokulu açmışlardır.⁵¹ Barış Gönüllüleri, Köyceğiz'de ise "Camp Kennedy" adıyla bir kamp kurmuşlardır.⁵²

5. Barış Gönüllüsü Öğretmenler Hakkında Yapılan Değerlendirmeler

Okul idarecileri, öğrenciler başta olmak üzere çeşitli kişiler Barış Gönüllüleri ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Barış Gönüllüleri'nin Türkiye'ye gelişleri ABD ve Türkiye arasında 1962 yılında yapılan mektup teatilerine dayanıyordu. Barış Gönüllüleri ile ilgili kanun ise ancak 1965 yılında Meclis gündemine gelmiştir. Kanunun Meclis gündemine gelmesiyle hem milletvekilleri hem de Cumhuriyet Senatosu üyeleri Barış Gönüllüleri ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu değerlendirmeler Türkiye'de yaklaşık iki buçuk yıldır bulunan Barış Gönüllüleri'ne bakışı göstermesi bakımından önemlidir. Kanun tasarısının görüşüldüğü 14 Ocak 1965'te Niğde Milletvekili Asım Eren Barış Gönüllüleri'nin insani bir amaç

⁴⁹ http://www.aspaonline.org/global/pdfs/1-KatyAhearnMemoir_July4_EDitedWM_July10_December12_2011.pdf, (Son Erişim Tarihi 18 Temmuz 2016).

⁵⁰ **Devrim**, (16 Temmuz 1964), s. 1.

⁵¹ **Milliyet**, S. 5098, (8 Ağustos 1964), s. 5; S. 6413, (2 Ekim 1965), s.8; S.6263, (5 Mayıs 1965), s. 3.

⁵² **Devrim**, (9 Ağustos 1965), s. 1.

izledikleri ancak bu teşkilâtın nasıl doğduğu, ucunun nereye bağlı olduğu, hacminin ne olduğu hakkında bilgileri olmadığını belirterek Dışişleri Bakanlığı'ndan bu konuda bilgi talep etmiştir. Bunun üzerine Dışişleri Bakanlığı Temsilcisi Nazif Cuhruk teşkilâtın gagesinin Amerikan hayat tarzı, Amerika'nın demokratik idealleri ve dünyada Amerikan halkının yaşayış tarzı, görüş ve pratiği hakkında geniş ölçüde aydınlatmak olduğunu bilgisini paylaşmıştır. Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral bu konuşma üzerine Barış Gönüllüleri'nin kendilerine ahlâksızlıktan başka bir şey öğretmeyeceklerini iddia etmiştir. Aral'ın bu görüşüne karşı çıkan İstanbul Milletvekili Fahrettin Kerim Gökay Barış Gönüllüleri'nin siyasi ve dinî bir maksatları olmadığını *“yalnız insanlığın birleşmesi ve sosyal sahada iş birliği için kurulmuş bir teşekkül”* olduğunu iddia etmiştir.⁵³ *“Barış gönüllüleri misyonunu Adalet Partisi Grubu hürmetle selâmlar”* diyen Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler ise Adnan Aral'ı ideoloji davranmakla suçlamıştır. Maraş Milletvekili Kemal Beyazıt'ta Adnan Aral'ı eleştirmiş ve CHP grubu adına üzüntü ve teessüflerini bildirmiştir. YTP Grubu adına konuşan Tokat Milletvekili Ali Dizman'da Aral'ı eleştirmiştir.⁵⁴ Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'de kendi bölgesinde çalışan iki Barış Gönüllüsü öğretmen hakkında *“kendilerinin çalışmalarından gerek maarif müdürü, gerek vali ve gerekse bütün il hakikaten memnundur”* değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁵ Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'in Barış Gönüllüleriyle ilgili yaptığı değerlendirme ise şöyle demiştir:⁵⁶

“Milli Eğitim Bakanlığının hizmetinde emekleri geçen bu gönüllülerin bizim öğretmenlerimizden tamamen farksız hizmet şartları içinde bulunduğunu ve bunlardan büyük faydalar sağladığımızı huzurunuzda ifade etmek isterim. Bu insanların kendi memleketleri dışında insanlık ideali için toplanmış ve bu ideale bağlı olarak, geri kalmış memleketlerde o memleketlerin kalkınmasına kendi bilgilerini, aynı zamanda insanlık inancı çerçevesi içinde var güçleriyle yerine getirmektedirler? Bu insanlar ancak saygıyla anılmaya lâyık insanlardır.”

⁵³ MMTD, D. I, C. XXXIV, s. 662-663.

⁵⁴ MMTD, D. I, C. XXXIV, s. 663-664.

⁵⁵ MMTD, D. I, C. XXXIV, s. 664.

⁵⁶ MMTD, D. I, C. XXXIV, s. 663.

Milli eğitim Bakanı'nı eleştiren Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir Batış Gönüllüleri hakkında *“acaba hangi seviyede bir öğretmenlik formasyonuna sahiptirler? Ne şekilde gelecek, nerelerde hizmet görecekler, memleketin teknik ve idari yönden bunlardan görecekları hizmet nedir?”* sorularını sorarak Milli Eğitim ve Dışişleri Bakanlığı'ndan izahat istemiştir.⁵⁷ Ancak her iki bakanlık da bu soruları yanıtsız bırakmıştır.

Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir de Barış Gönüllüleri Teşkilatı'na destek vermiştir. Demir özellikle Doğu vilayetlerinin geri kalmışlığından bahsederek buralarda yaşanan yabancı dil öğretmeni eksikliğine dikkati çekmiş ve Barış Gönüllüleri'nin her türlü fedakârlığı üzerine almak suretiyle çocuklara yabancı dil öğrettiğinden ve boş geçen dersleri doldurduğundan takdirle söz etmiştir. Demir ayrıca Barış Gönüllüleri'nin sınıfta siyasi ve dini konularda propaganda yapamayacaklarını böyle durum olduğunda öğrencilerin velilerine, velilerinde ilgili makamlara bu durumu bildireceğini iddia etmiştir.⁵⁸ Barış Gönüllüleri'ne tüm partilerin destek verdiği ve gönüllüler hakkında Meclis'te olumlu bir havanın olduğu görülmektedir. Bu teşkilatın daha çok ülkeye sağlayacağı yararlar üzerinde durulduğu ancak teşkilatın doğurabileceği zararlı durumlar üzerinde yeterince durulmadığı görülmektedir. Doğabilecek zararlara karşı uyarıda bulunan milletvekili ve senatörler ise sert bir şekilde eleştirilmiştir.

Barış Gönüllükleri denetimi konusunda Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir öğrenci ve velilere güvenmesine rağmen Milli Eğitim Bakanlığı bu konuyu Barış Gönüllüleri'nin görev yaptığı okul idarelerinin sorumluluğuna vermiştir. Bu sorumluluk okul idarelerinin Barış Gönüllüleri hakkında Bakanlığı bilgilendirmesini kapsıyordu. Milli Eğitim Bakanlığı okul idarelerinden Barış Gönüllüsü öğretmenler hakkında düzenli aralıklarla raporlar tutulmasını ve Bakanlığa gönderilmesi istemiştir. Bu yüzden Maarif kolejlerinde öğretmen olarak çalışan Barış Gönüllüleri hakkında okul müdürlükleri düzenli olarak raporlar tutmuş ve bu raporları Milli Eğitim Bakanlığı'na göndermiştir. Yedi Barış Gönüllüsü öğretmen hakkında Kadıköy Maarif Koleji Müdürü Vehbi Güney tarafından

⁵⁷ MMTD, D. I, C. XXXIV, s. 664.

⁵⁸ CSTD, D. IV, C. XXVI, s. 641-642.

tutulan 1 Şubat 1968 tarihli raporda Ron Pachence için “Devam ve başarısı iyidir. Normal derslerini başarı ile yaptığı gibi okulun mensubu personele İngilizce tekâmül kursları yapmak suretiyle çevresine yararlı olmaya çalışmaktadır. Değişik şartlara kolayca uymaktadır” denilmiştir. Brian de Leo için “Devamı düzgün, dersindeki başarısı ve ilgisi iyidir. Otoritesi ortadır. İyi niyet sahibi öğrencilerin kendisinden istifadesine mani bir hali yoktur. Okul personeline, İngilizce tekâmül kurslarına yardımcı olmaktadır” değerlendirilmesi yapılmıştır. Robert Lutkoski için “Devamı ve otoritesi iyidir. Derslerindeki verimi orta derecededir. Çevresine fazla sokulmaz. İyi niyetle çalışmaktadır. Okuldaki tekâmül kurslarına samimi ilgi gösterir” denilmiştir. Douglas Hollman için ise “Devamı, çevresine uyma kabiliyeti ve ilgisi iyidir. Ancak disiplini bizim anlayışımızda pekiyi değildir. Belki bu hali disiplin tarifindeki anlayışımızdan doğmaktadır. Bu öğretmen de okulumuz mensuplarına diğerleri gibi fahri kurslar yapmaktadır” denilmiştir. Raporda Elizabeth Hollman adlı öğretmen hakkında ise “Barış gönüllüsü teşkilatından şimdiye kadar gördüğüm en liyakatli öğretmendir. Sınıfında son derece aktif ve öğrencilerine hâkimdir. Okul mensuplarına vermekte olduğu İngilizce tekâmül kursu ile de çevresine yararlı olmaktadır” denilmiştir. Ann Boylstone hakkında “Devamı ve ilgisi iyi, otoritesi nispeten zayıftır. Bu öğretmen de çevresine kolay intibak etmiş, personelimize, yapmakta olduğu kurslarla iyi intiba bırakmıştır” değerlendirilmesi yapılırken Margaret Gallagher için ise “Devamı, gayret ve başarısı iyi, otoritesi ortadır. Normal mesaisinin dışında bir kısım öğretmen ve memurlarımıza İngilizce kurslarında, bir kısım öğretmen ve ilgi duyan öğrencilerimize modern matematik sahasındaki Çarşamba kurslarıyla yararlı olmaktadır” denilmiştir.⁵⁹

27 Ocak 1969 tarihli başka bir raporda ise Kadıköy Maarif Koleji’nde çalışan sekiz Barış Gönüllüsü öğretmenin performansı değerlendirilmiştir. Beş öğretmen hakkında “iyi”, biri için “orta”, bir diğer öğretmen hakkında “çok iyi” ve bir öğretmen hakkında ise “en liyakatli” ifadeleriyle rapor tutulmuştur.⁶⁰ Kadıköy Maarif Koleji’nde çalışan altı Barış Gönüllüsü öğretmen hakkında tutulan bir diğer

⁵⁹ KALA, Kadıköy Koleji Müdürlüğü’nün 1 Şubat 1968 Tarih ve 231.1.71 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü’ne Yazısı.

⁶⁰ KALA, Kadıköy Koleji Müdürlüğü’nün 27 Ocak 1969 Tarihli Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü’ne Yazısı.

özet rapor ise 23 Ocak 1970 tarihlidir. Buna göre dört öğretmen için “iyi”, bir öğretmen için “otoritesi ve devamı tatmin edici değildir. Sınıfa hâkim olmadığı için kendisinden bir randıman beklenemez”, bir öğretmen hakkında ise “çok iyi” biçimindeki ifadeler yer verilmiştir.⁶¹ Raporlara yönelik genel bir değerlendirme yapılacak olursa Barış Gönüllüsü olarak kolejlerde görev yapan öğretmenlerden genel itibarıyla memnun kalındığı ve bu öğretmenlerin işlerini iyi yapmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Ancak raporlar ciddi sorun çıkaran bazı Barış Gönüllüsü öğretmenlerin varlığına da işaret etmektedir. Kadıköy Maarif Koleji’nde Barış Gönüllüsü öğretmenler hakkında tutulan raporlar genelde iyi düzeyde oldukları ve okula faydalı oldukları algısı oluşmasına rağmen Diyarbakır Maarif Koleji’nde müdür olan İbrahim Emiroğlu anlattıkları bu algıyı zayıflatmaktadır. Emiroğlu, Barış Gönüllüleri’nin çoğu sözleşmeli yabancı uyruklu öğretmenlerden daha yetersiz ve sorumsuz oldukları daha ilk günlerde anlaşıldığını ve Barış Gönüllüleri’nin kendilerine verilen görevleri şeklen yerine getirdiklerini belirtmiştir. Emiroğlu, ayrıca bazı Barış Gönüllüleri’nin kentin dış mahallelerinde muzır etkinliklerde bulduklarını ve haklarında düzenlenen rapor üzerine derhal Ankara’ya çağrıldıklarını belirtmiştir.⁶² Maarif kolejlerinde çalışan Barış Gönüllüsü öğretmenlerle ilgili Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü Kolejler Müdürü İlhami Çokar’ın ise aralarında formasyonu olmayanlar, yeterli alan bilgisinden yoksun bulunanlar, davranışlarında bozukluk izlenenler, haklarında olumsuz rapor verilmiş olan olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bazı Barış Gönüllüleri’nin bayrak töreni ve ulusal günlerin önemine gölge düşürücü davranışlarda bulduklarını ve okul kurallarına uymakta kusurlu olanlar bulunduğu ifade etmiştir.⁶³

Barış Gönüllüsü olarak gelen öğretmenlerin öğrenciler tarafından tam anlamıyla benimsendiği ve kabul gördüğünü söylenemez. Bu öğretmenler arasında tecrübe ve öğretmenlik formasyonu eksikliği nedeniyle derslerde zorlananlar olmuştur. 1965-1972 yılları arasında Samsun Maarif Koleji’nde okuyan Bekir Kayık “*Türkiye’deki en son barış gönüllüsü Alex Voogel; lise 2’de psikoloji hocamızdı ve son derece başarısız bir öğretmendi. O yıl psikoloji dersinden kimse bir şey*

⁶¹ KALA, Kadıköy Koleji Müdürlüğü’nün 23 Ocak 1970 Tarih ve 231.0.81 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü’ne Yazısı.

⁶² İbrahim Emiroğlu, *Anadolu Liseleri*, İzmir, Cumhuriyet Matbaası, 1995, s. 83.

⁶³ A.y..

öğrenemedi”⁶⁴ demiştir. Ezgi Durmaz, yüksek lisans tezi için yaptığı araştırma kapsamında Köyceğiz Merkez Ortaokulu’nda Barış Gönüllüsü bir öğretmenin öğrencisi olan Abdurrahman Tuncer ile Barış Gönüllüleri hakkında mülakat yapmıştır. Bu görüşmede Tuncer, Barış Gönüllüsü Mr. Bracus’un sınıfa ilk defa teksir kâğıtlarına test hazırlayıp getirdiğini ve bunun da öğrencilerin ilgisini çektiğini belirtmiştir. Tuncer’in anlattığına göre gönüllü iyi derecede Türkçe bilmiyordu ve öğrencilerle işaret diliyle anlaşılıyordu. Tuncer, Mr. Bracus’un okuldan uzaklaştırılmasına yol açan olayı da şöyle anlatmıştır:⁶⁵

“Buradan o gönderildi sonra. Müdür de sürgün gitti. Askerlik şubesinden bir askerin oğlu muziplik yapardı. Gönüllü bunu dövmüş. Müdür de öğrenci döverdi ama bir yabancıнын dövmesi ve asker çocuğu olması farklı karşılandı. 1968 hareketi öncesi Amerikan karşıtlığı yaygınlaşıyordu. ABD’ye tepki vardı. Müdürle gönüllü tartıştı ‘öğrencimi dövemezsin’ diye. İktidarda o dönem AP var. Müdür Barış Gönüllülerine karşı çıktığı için Aydın Kuyucak’a sürgün edildi. Mr. Bracus’u da buradan aldılar.”

6 Aralık 1970 tarihli Milliyet gazetesine Kadıköy Maarif Koleji’nde yaşanan bir disiplin olayı yansımıştır. Okul Müdürü Vehbi Güney yaptığı açıklamada kolejde yaşanan olaylara değinerek “öğrencilerimiz burada çalışan barış gönüllüsü Amerikalıları çeşitli yollardan protesto ettiler. Onlar da gittiler. Bakanlığımız onları göndermekte haklı olabilir. Ama ondan sonra koca okulun yarım ders yılı boş geçti” demiştir. Vehbi Güney yaşanan disiplin olayları hakkında da şöyle demiştir:

*“Bir gün barış gönüllülerinden birinin ders verdiği sınıfın kürsüsü üzerine bir öğrenci büyük abdest yapmış!! Bir gün de çöp tenekesinin içini kâğıtlar, süngerlerle doldurup, sınıfın içinde yaktılar. Bütün her taraf duman oldu. Amerikalı hocayı protesto etmişler. Bu okul zaten bu yoklukta çok bile.. Milyonlarca lira sarf edildi. Bu hale getirildi. Ashında bu da lüzumsuz ya.. Sonra tut yakmaya kalk. Ya yangın çıkarsaydı... 5 kişiyi uzaklaştırdık okuldan..”*⁶⁶

⁶⁴ Samsun Maarif Koleji 1972 Yılı Mezunu Bekir Kayık ile Yapılan Yazılı Mülakat.

⁶⁵ Durmaz, a.g.t., s. 103.

⁶⁶ Milliyet, S. 8293, (6 Aralık 1970), s. 3.

Bu olay Barış Gönüllüleri ile ilgili tasarruf hakkının Milli Eğitim Bakanlığı'nda olması sebebiyle okul idarelerinin çaresizliğini göstermesi bakımından önemlidir. Ege'de ve Samsun'da yaşanan benzer olaylar da okul idarelerinin bu çaresizliğini göstermektedir. İlhami Soysal'ın 28 Şubat 1966 tarihli Akşam gazetesindeki köşesinde yaptığı Barış Gönüllüleri'ne yönelik eleştirisiyse yalnız okul idarelerinin değil, üst makamlarında bu öğretmenleri tam olarak denetleyemediğini ortaya koymaktadır.⁶⁷

“Ege illerimizden birinde bir sanat enstitüsünde İngilizce öğretmenliği yapan bunlardan biri, okul müdürünü sınıfa sokmak istememiş, “Ben sizin bakanlığınızın memuru değilim, beni denetlemeye hakkınız yoktur” demiştir. Müdürün “Seni şikâyet edeceğim” demesine karşılık da bu küstah “Ben yalnız Başkan Johnson’a karşı sorumluyum” diye sırtıtmıştır. Toplum kalkınması projelerinde görevli Barış Gönüllüleri ise sözüm ona bölge halk eğitim merkezleri ile ortak çalışma yapmak durumundadırlar oysa, şimdiye kadar resmî mercilere verdikleri bir tek rapor bile yoktur. Güney-batı Anadolu’da köylünün imece çalışmalarını yönetmekle görevli bir gönüllü, kendinden rapor isteyen halk eğitim müdürüne “Ne raporu istiyorsun? Benim böyle bir mecburiyetim yok. Ben buraya kendi dinimin üstünlüğünü anlatmaya geldim. Su, yol, sağlık çalışmaları bizi değil sizi ilgilendirir, çalışın, kalkındırın memleketinizi”

Basına yansıyan bir diğer eleştirisi ise Fakir Baykurt'tan gelmiştir. *“Türkiye’den ABD’ye Barış Gönüllüleri’ne benzer bir şekilde bir Türk ABD’ye gitse acaba sınıfa sokarlar mıydı?”* sorusuyla Türkler ve Amerikalılar arasındaki eşitsiz ilişkiye dikkat çeken Baykurt, Barış Gönüllüsü öğretmenlerin kayırıldığını bir örnekle dile getirmiştir.⁶⁸

“Samsun Lisesi’nde “Bugün Karadeniz’e bir Amerikan uçağı düştü.” cümlesini karatahtaya yazan İngilizce öğretmeni Hasan Kıyafet, yapılan koğuşturma sonucunda açığa çıkarılmış, yerine bir Barış gönüllüsü Tenshi Miss Lynda Olsen sokulmuştur. Barış gönüllüsü ile kendi öğretmenimiz değişilmiş ve bunların okullarımızdaki sayıları yüzleri aşmıştır.”

⁶⁷ İlhami Soysal, “Dost Diye Bağrımıza Bastıklarımız”, *Akşam*, (28 Şubat 1966), s. 7.

⁶⁸ Fakir Baykurt, *Türk Eğitiminde Emperyalist Etkiler*, Ankara, Öğretmen Dünyası Yayınları, 1999, s. 45-46.

Ortaokul öğretmenliği yapabilmek için mutlaka Eğitim Enstitüsü mezunu olmak ya da öğretmen yardımcılığı sertifikası, lise öğretmenliği için ise Yüksek Öğretmen Okulu veya bir fakülteyi bitirmiş olmak şart olduğu halde Barış Gönüllüleri'nin pedagojik formasyonla ilişkisi olmayan, lisan öğretmenliği için gerekli bilgi ve metotlardan habersiz kişiler olduğunu söyleyen İlhami Soysal, Türk Hükümeti'nin Barış Gönüllüleri'ni Türkiye'de çalıştırmak için, mevcut kanunları çiğnediğini iddia etmiştir.⁶⁹

Barış Gönüllüleri'nin misyonerlik yaptıklarına dair iddialarda söz konusu olmasına karşın öğrenciler bu konuda hemfikir değildirler. 1957-1964 yılları arasında Konya Maarif Koleji'nde okuyan Mehmet Yaşar Sevük *"herhangi bir misyonerlik faaliyetine şahit olmadık"* demiştir.⁷⁰ Bekir Kayık ise *"fen dersi öğretmenlerinden Vida Dugan ve ismini anımsayamadığım bir kaç Barış Gönüllüsünün o dönem yarım gün ders yapılan Cumartesi günlerini boş bırakarak Türkiye'yi adım adım dolaştıklarını hatta Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizi sık sık ziyaret ettiklerini öğrenmiştik"* demiştir.⁷¹ Ancak mezunların çoğu Barış Gönüllüsü öğretmenlerin böyle bir davranışı olmadığını belirtmiştir.

Sonuç

Kuruldukları tarihten bu yana 139 ülkede iki yüz binden fazla Barış Gönüllüsü görev yapmıştır.⁷² Barış Gönüllüleri Programı'nın yürütüldüğü ülkelere bakıldığında bu ülkelerin kapitalist ve liberal politikaların geliştirilmek istendiği yerler olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Barış Gönüllüleri Programı'nın bugün devam ettiği 67 ülkeye bakıldığında yine bu ülkelerin genel olarak Batı kapitalist sistemine entegre edilmeye çalışılan ülkeler olduğunu söylenebilir.⁷³

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin baskıları sonucu Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri, Türkiye'nin tüm bölgelerinde faaliyet göstermişlerdir. Gittikleri bölgelerde halkın ilgisini çeken Barış Gönüllüleri genel itibarıyla gittikleri yerlerde olumlu izlenimler bırakmışlardır. Türkiye'de farklı alanlarda çalışmış olan Barış Gönül-

⁶⁹ Soysal, a.g.m., s. 7

⁷⁰ Konya Maarif Koleji 1964 Yılı Mezunu Mehmet Yaşar Sevük ile Yapılan Yazılı Mülakat.

⁷¹ Samsun Maarif Koleji 1972 Yılı Mezunu Bekir Kayık ile Yapılan Yazılı Mülakat.

⁷² E-Juurnal USA U.S., Volume: 15, Number: 11, Department of State, Mayıs 2011, s. 1.

⁷³ <https://www.peacecorps.gov/countries/>, (Son Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2016).

lülere'nin en çok çalıştıkları alan ise eğitim olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye ile ABD arasında yapılan ikili antlaşma gereğince Barış Gönüllüleri'ni, Bakanlığa bağlı resmi okullara öğretmen olarak atamıştır. Öğretmen olarak atanan ve genellikle öğretmenlik formasyonları bulunmayan Barış Gönüllüleri ABD'de gördükleri üç aylık bir hazırlık eğitiminden sonra Türkiye'de üç haftalık bir uyum eğitimi almışlardır. Ancak bu eğitimlerin öğretmenlik için yeterli olmadığı açıktır. Buna rağmen yapılan antlaşma gereği ve bu dönemde görülen yabancı dil öğretmen açığı sebebiyle Milli Eğitim Bakanlığı, Barış Gönüllüleri'ni öğretmen olarak atama yoluna gitmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Barış Gönüllüleri ile ilgili yeterince hazırlık yapmaması/yapamaması sebebiyle okul idareleri çoğu zaman Barış Gönüllüleri ile tek başlarına ilgilenmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca okul idarelerinin Barış Gönüllüleri üzerinde doğrudan bir tasarruf yetkileri olmaması ve bu yetkinin doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı'na ait olması okul idarelerini zor durumda bırakmıştır. Bu yüzden Barış Gönüllüleri hakkında okul idareleri Milli Eğitim Bakanlığı ile sık sık yazışmak zorunda kalmışlardır. Bu durum Barış Gönüllüleri üzerinde okul idarelerinin yeterince denetim sağlama-sına engel olduğu gibi yazışmaların kimi zaman uzun sürmesi de okul idarelerini işlerini daha da zorlaştırmıştır. Okul idarelerinin Barış Gönüllüleri merkezi ile doğrudan yazışmaları yasak olduğundan gerekli durumlarda Milli Eğitim Bakanlığı kanalıyla iletişim kurmuşlardır. Fakat aynı Bakanlık okul idarelerinden Barış Gönüllüleri merkezi yetkilileri okullarına geldiklerinde kendilerine yardımcı olunmasını istemiştir.

Türkiye'nin çeşitli illerinde ve farklı okul düzeylerinde çalışan Barış Gönüllüleri Maarif Kolejlerinde de yoğun olarak faaliyet göstermişlerdir. Ancak Barış Gönüllüsü öğretmenlerin Türkçeyi yeterince bilmemeleri, öğretmenlik formasyonlarının olmayışı, kendi kültürel ortamlarına yabancı bir kültür ortamında bulunmaları gibi sebeplerle öğretmenlik yapmakta ve sınıf hâkimiyetini sağlamakta kimi zaman zorlanmışlardır. Barış Gönüllüsü öğretmenlerin sözleşmeli yabancı öğretmenler kadar nitelikli olmadığı görülmektedir. Buna rağmen bazı Barış Gönüllüsü öğretmenlerin fedakârca çalışmış ve okul saatleri dışında hem çalıştıkları okulun personeline hem de vatandaşlara çeşitli kurslar düzenlemişlerdir.

Barış Gönüllüsü öğretmenler öğrencilerle doğrudan iletişim halinde olmuşlardır. Özellikle İngilizce öğretimde rol alan Barış Gönüllüleri derslerde ağırlıklı olarak kendi ülkelerinden yani ABD’den örnekler vermişlerdir. Bu da ABD’nin pozitif anlamda tanıtımında rol oynamıştır. Bir anlamda ABD’nin toplumsal yüzünü temsil eden Barış Gönüllüleri, böylelikle içinde yer aldıkları örgütlenmenin kuruluş hedeflerinden birini de hayata geçirmişlerdir. Barış Gönüllüleri için geldikleri döneme göre T-1(Term-1), T-2 şeklinde devrelerini belirten kodlar kullanılmıştır. Türkiye’de gören yapan “Arkadaşlar” isminde bir dernek kurmuşlardır. Halen belli aralıklarla bir araya gelen bu gönüllüler çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Deneğin web sitesinde Barış Gönüllüleri’nin Türkiye’ye ait hatıraları ile çektikleri fotoğraflarda yer almaktadır. Bu arşiv 1962-1972 yılları arasındaki Türkiye’nin sosyo-kültürel hayatı ile Türk eğitimi sistemi hakkında zengin bir içerik sunmaktadır.

Barış Gönüllüleri’nin Türkiye’de eğitim alanındaki faaliyetlerinin tam olarak tespit edilebilmesi için geniş çaplı bir araştırma yapılması gerekmektedir. Bu amaçla başta Milli Eğitim Bakanlığı’nın Bakanlık arşivi olmak üzere Barış Gönüllüleri’nin öğretmen olarak çalıştıkları okulların arşivinde bu öğretmenlerle ilgili her türlü evrakın toplanması ve değerlendirilmesi icap etmektedir. Ayrıca mümkün olduğu ölçüde Barış Gönüllüleri’ne, onlarla birlikte çalışan Türk öğretmenlere ve Barış Gönüllüleri’nin öğrencisi olmuş kişilere ulaşmak da konunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Resmi Kaynaklar

KALA, Kadıköy Koleji Müdürü Vehbi Güney tarafından 5 Mayıs 1955 tarihinde 202 Sayıyla Gönderilen Mektup.

KALA, Kadıköy Koleji Müdürlüğü’nün 1 Şubat 1968 Tarih ve 231.1.71 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü’ne Yazısı.

KALA, Kadıköy Koleji Müdürlüğü’nün 27 Ocak 1969 Tarihli Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü’ne Yazısı.

KALA, Kadıköy Koleji Müdürlüğü'nün 23 Ocak 1970 Tarih ve 231.0.81 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü'ne Yazısı.

KALA, Kadıköy Koleji Müdürü Vehbi Güney tarafından 5 Mayıs 1955 tarihinde 202 Sayıyla Gönderilen Mektup.

KALA, Milli Eğitim Bakanlığının 20 Eylül 1969 Tarih ve 202-20605 Sayılı İstanbul Valiliği'ne Gönderdiği Barış Gönüllülerinin Atama Yazısı.

KALA, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nün 4 Mart 1965 Tarih ve 202.4442 Sayılı Kadıköy Koleji Müdürlüğü'ne Yazısı.

KALA, Milli Eğitim Bakanlığının 26 Eylül 1968 tarih ve 202-20764 Sayılı İstanbul Valiliğine Yazısı.

KALA, Milli Eğitim Bakanlığının 22 Şubat 1969 Tarih ve 202.4236 Sayılı İstanbul Valiliği'ne Yazısı.

2. Süreli Yayınlar

Akşam

Amme İdaresi Dergisi

Atatürk Yolu Dergisi

CSTD (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi)

Devrim

Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi

Milliyet

MMTD (Millet Meclisi Tutanak Dergisi)

Resmi Gazete

E-Journal USA

3. Kitaplar

Peace Corps Tenth Annual Report, Washington, 1971.

The Peace Corps Turkey METU-RCD Training Program June 21 to July 21, Portland, Portland State College, 1965.

Adams, Velma: **The Peace Corps In Action**, Chicago, Follet Publishing Company, 1964.

Baykurt, Fakir: **Türk Eğitiminde Emperyalist Etkiler**, Ankara, Öğretmen Dünyası Yayınları, 1999.

Durmaz, Ezgi: **Amerikan Barış Gönüllüleri ve Batı Anadoludaki Faaliyetleri (Muğla-Aydın)**, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2013.

Emiroğlu, İbrahim: **Anadolu Liseleri**, Cumhuriyet Matbaası, İzmir, 1995

Erboz, F.- Soydan, M.: **Barış Gönüllüleri: On Karanlık Yıl**, Ankara, Berikan Yayınevi, 2009.

Ezickson, Aron J.: **The Peace Corps: A Pictorial History**, New York, Hill and Wang, Inc., 1965.

Madow, Pauline: **The Peace Corps**, The. H. W. Wilson Company, New York, 1964.

Özbalkan, Müslüm: **Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri**, İstanbul, Ant Yayınları, 1970.

Soysal, Murat: **Barış Gönüllüleri ve Türkiye'deki Faaliyetleri (1962-1972)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Sulluvian, George: **The Story of the Peace Corps**, New York, Washington Square Press, 1964.

Whittlesey, Susan: **U.S. Peace Corps**, New York, Coward-McCann, Inc., 1963.

Wingenbach, Charles E.: **The Peace Corps: Who, How and Where**, New York, The John Day Company, 1961.

4. Makaleler:

Akbaş, Oktay: "Amerikan Gönüllü Kuruluşları: Barış Gönüllüleri'nin Dünyada ve Türkiye'deki Çalışmaları", **Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Kış 4(1), Ankara, 2006, s. 85-99.

Geray, Cevat: "Köy Kalkınması ve Gençlik", **Amme İdaresi Dergisi**, S. 7/4, Aralık 1974, s. 132-153.

Soysal, İlhami: "Dost Diye Bağrımıza Bastıklarımız", **Akşam**, 28 Şubat 1966, s. 7.

Soysal, Murat: “Barış Gönüllüleri ve Türkiye’deki Faaliyetleri”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü **Atatürk Yolu Dergisi**, S. 56, Bahar 2015, s. 113-146.

5. Elektronik Kaynaklar

http://www.arkadaslar.info/david_hopkins_bio1.htm, 6 Şubat 2018.

<http://www.arkadaslar.info/Turkey%201%20bios/Park%20Memories%20of%20Turkey.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018).

<http://www.arkadaslar.info/Turkey%201%20bios/Erik%20Olson%20Bio%20book%20entry%20%20%202011.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 6 Şubat 2018).

http://www.arkadaslar.info/warren_pritchard_bio.htm, (Son Erişim Tarihi: 7 Şubat 2018).

http://www.arkadaslar.info/T-13_72-73.pdf, (Son Erişim Tarihi: 7 Şubat 2018).

http://www.aspaonline.org/global/pdfs/1-KatyAhearnMemoir_July4_EDitedWM_July10_December12_2011.pdf, 18 (Son Erişim Tarihi: Temmuz 2016).

<http://www.care.org/country/turkey>, (Son Erişim Tarihi: 11 Mart 2018).

Jay Chen Ed., *A Small Key Opens Big Doors: 50 Years of Amazing Peace Corps Stories: Volume Three: The Heart of Eurasia, Travelers Tales*.

6. Mülakatlar

Konya Maarif Koleji 1964 Yılı Mezunlu Mehmet Yaşar Sevük ile Yapılan Yazılı Mülakat.

Samsun Maarif Koleji 1972 Yılı Mezunlu Bekir Kayık ile Yapılan Yazılı Mülakat.